

Pregledni rad

MEHA BEZBEDNOSTI „ZABRANA PRISUSTVOVANJA ODREĐENIM SPORTSKIM PRIREDBAMA“ U PRAKSI POLICIJE I PRAVOSUĐA¹

Saša Marković²

MUP Republike Srbije, Policijska uprava Valjevo

Sažetak: *Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srbije* iz 2009. godine, prvi put, u sistem krivičnih sankcija uvedena je mera bezbednosti „zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“.³ *Ratio legis* zakonodavca je bio efikasna i intenzivna borba protiv nasilja na sportskim takmičenjima. U ovom radu prikazaćemo, na primerima iz prakse, na koji način se primenjuje ova mera bezbednosti, i koji su pozitivni, odnosno negativni efekti ovakvog zakonskog regulisanja mera usmerenih na suzbijanje nasilja na sportskim priredbama u Republici Srbiji. Takođe, izvršićemo analizu sudskih presuda, donetih na teritoriji Kolubarskog upravnog okruga od trenutka stupanja na snagu ovog člana zakona do danas, kojima su izrečene mere bezbednosti „zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“. Analiziraćemo i načine (ne)izvršenja pojedinih sudskih odluka, zbog mnogobrojnih objektivnih i subjektivnih razloga. Kroz rad ćemo se posebno osvrnuti na postupanje policije, koja je zadužena za praćenje izvršenje mera bezbednosti, odnosno obaveštavanje suda o sprovođenju donetih presuda, kao i na reakciju suda na obaveštenja da se njihove pravnosnažne odluke ne sprovedu. Na

1 Rad je rezultat istraživanja na projektu: „*Kriminalitet u Srbiji i instrumenti državne reakcije*“, koji finansira i realizuje Kriminalističko-policijska akademija u Beogradu, ciklus naučnih istraživanja 2015–2019. godine.

2 sasamarkovic975@gmail.com

3 *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 72/2009.

kraju ćemo odgovoriti na postavljeno pitanje i zaključiti da li je suzbijanje nasilja na sportskim priredbama efikasno u našem pravnom sistemu.

Ključne reči: sportska priredba, nasilje, navijači, policija, krivično delo, prekršaj, mera bezbednosti.

Uvodna razmatranja

Zakonom o ministarstvima⁴ i Zakonom o policiji⁵, poslovi sprečavanja i suzbijanja nasilja na sportskim priredbama nisu eksplicitno predviđeni kao posebna vrsta unutrašnjih (policijskih) poslova. Uprkos tome, nadležnost (i odgovornost) policije za obavljanje tih, u poslednje vreme veoma aktuelnih, poslova nije sporna i implicitno proizilazi iz brojnih zakonskih odredaba,

4 *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 44/2014, 14/2015 i 54/2015. Ovaj Zakon navodi nadležnosti MUP-a: „Ministarstvo unutrašnjih poslova obavlja poslove državne uprave koji se odnose na: zaštitu života, lične i imovinske bezbednosti građana; sprečavanje i otkrivanje krivičnih dela i pronalaženje i hvatanje učinilaca krivičnih dela i njihovo privođenje nadležnim organima; održavanje javnog reda i mira; pružanje pomoći u slučaju opasnosti; skloništa; obezbeđivanje zborova i drugih okupljanja građana; obezbeđivanje određenih ličnosti i objekata, uključujući i strana diplomatska i konzularna predstavništva na teritoriji Republike Srbije; bezbednost, regulisanje i kontrolu saobraćaja na putevima; bezbednost državne granice i kontrolu prelaska granice i kretanja i boravka u graničnom pojasu; boravak stranaca; promet i prevoz oružja, municije, eksplozivnih i određenih drugih opasnih materija; ispitivanje ručnog vatrenog oružja, naprava i municije; stvaranje uslova za pristup i realizaciju projekata iz delokruga tog ministarstva koji se finansiraju iz sredstava pretpristupnih fondova Evropske unije, donacija i drugih oblika razvojne pomoći; zaštitu od požara; državljanstvo; jedinstveni matični broj građana; elektronsko vođenje podataka o ličnosti; prebivalište i boravište građana; lične karte; putne isprave; međunarodnu pomoć i druge oblike međunarodne saradnje u oblasti unutrašnjih poslova, uključujući i readmisiju; ilegalne migracije; azil; obučavanje kadrova; upravno rešavanje u drugostepenom postupku po osnovu propisa o izbeglicama, kao i druge poslove određene zakonom.“

5 *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 101/2005, 63/2009 – odluka US, 92/2011 i 64/2015). Član 10 ovog zakona propisuje policijske poslove: „Policijski poslovi, u smislu ovog zakona, jesu: 1) bezbednosna zaštita života, prava, sloboda i ličnog integriteta lica, kao i podrška vladavini prava; 2) bezbednosna zaštita imovine; 3) sprečavanje, otkrivanje i rasvetljavanje krivičnih dela, prekršaja i drugih delikata (u daljem tekstu: krivična dela i prekršaji), drugi vidovi borbe protiv kriminala i otklanjanje njegovih organizovanih i drugih oblika; 4) otkrivanje i hvatanje izvršilaca krivičnih dela i prekršaja i drugih lica za kojima se traži i njihovo privođenje nadležnim organima; 5) održavanje javnog reda, pružanje pomoći u slučaju opasnosti i pružanje druge bezbednosne pomoći onima kojima je neophodna; 6) regulisanje, kontrola, pružanje pomoći i nadzor u saobraćaju na putevima; 7) obezbeđivanje određenih javnih skupova, ličnosti, organa, objekata i prostora; 8) zaštita državne granice; 9) izvršavanje zadataka utvrđenih propisima o strancima; 10) izvršavanje drugih zadataka utvrđenih zakonom i podzakonskim aktom donetim na osnovu ovlašćenja iz zakona.“

prema kojima sportske priredbe pripadaju posebnoj vrsti javnih skupova (okupljanja građana).⁶

U drugoj polovini osamdesetih godina prošlog veka, početkom raspada SFRJ, u svim bivšim republikama, kao i u svim većim gradovima u Srbiji, dolazi do formiranja navijačkih grupa u „ultras“ maniru. Iako su ekstremne navijačke grupe postojale i mnogo ranije, tada se proširio arsenal sredstava za međusobne obračune navijača protivničkih ekipa. Uz standardne motke i kamenice, koriste se flaše, noževi i druga opasna sredstva, zaključno sa vatrenim oružjem.⁷

Prva među konvencijama Saveta Evrope (SE) koja je doneta u oblasti kaznenog prava, a da se odnosi na sport, bila je *Evropska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama*. Ta konvencija usvojena je 19. avgusta 1985. godine u Strazburu i predstavljala je reakciju evropskih država na tragediju koja se dogodila na belgijskom stadionu „Heysel“ 29. maja 1985. godine. Donošenju same konvencije prethodilo je nekoliko značajnih tekstova i dokumenata SE, a posebno, najvažniji, preporuka Parlamentarne skupštine SE iz 1983. godine. U ovoj preporuci, prevencija nasilja u sportu smeštena je u širi okvir obrazovnih i kulturnih mera s ciljem da se smanji nasilje u društvu. Nakon ove preporuke, usledila je 1984. *Preporuka Saveta ministara o smanjenju nasilja na sportskim priredbama* koja postavlja osnovne principe koji su primenjeni u izradi pomenute konvencije. Osnovni cilj Konvencije bio je da sve države članice SE i druge države potpisnice, preduzmu odgovarajuće mere i u svoja zakonodavstva, u skladu sa svojim ustavnim ovlašćenjima, ugrade odredbe koje bi mogle sprečiti protivpravna ponašanja na sportskim priredbama.

Konvencija se odnosi na tri glavne oblasti: prevenciju, saradnju i sudske mere. Preventivne mere obuhvataju saradnju policije i sportskih klubova u pripremnoj fazi međunarodnih mečeva, organizovanje konsultacija zainteresovanih strana najkasnije dve nedelje pre zakazane utakmice, mere fizičkog razdvajanja navijača različitih timova, kontrolu pristupa stadionu i zabranu alkohola i potencijalno opasnih stvari. U Konvenciji se naglašava potreba za osiguranjem izgleda i fizičke strukture stadiona u cilju obezbeđenja sigurnosti posetioca stadiona, predviđa se izgradnja barijera ili ograda i pružanje mogućnosti za delovanje snaga reda. U oblasti saradnje predviđa se da, pre međunarodnih utakmica, bezbednosne strukture uspostave kontakte u cilju identifikovanja i sprečavanja potencijalnih opasnosti i smanjenja mogućih rizika. Što se tiče sudskih mera, predviđena je saradnja između pravosudnih organa, tj. uvid u evidencije suda o licima procesuiranim zbog nasilja.

⁶ O. Stevanović, *Modeli organizacione strukture policije za sprečavanje i suzbijanje nasilja na sportskim priredbama*, Bezbednost br 1, 2012, str. 128.

⁷ B. Otašević, Urbano okruženje i nasilje u sportu, *Bezbednost*, br. 3, 2010, str. 272.

1. Nasilje na sportskim priredbama u našem kaznenom zakonodavstvu

Pre donošenja posebnih propisa koji regulišu materiju bezbednosti na sportskim priredbama u Srbiji se primenjivao *Zakon o javnom redu i miru (ZOJRM)*⁸ i *Zakon o okupljanju građana*⁹ koji nisu mogli adekvatno da odgovore na sve veći broj incidenata sa elementima nasilja na sportskim priredbama. Naime, mehanizam prekršajno-pravne zaštite od nasilja na sportskim priredbama ostvarivao se isključivo kroz odredbe ZOJRM. Prekršaji iz oblasti javnog reda i mira mogu se učiniti samo na javnom mestu i kod većine njih kao učinioci se pojavljuju fizička lica.¹⁰ Posledica prekršaja iz ove grupe jeste remećenje javnog reda i mira, ugrožavanje mira i spokojstva građana, a kod nekih prekršaja i ugrožavanje života, telesnog integriteta, zdravlja, jednom rečju – ugrožavanje bezbednosti građana, ugrožavanje javnog morala, interesa zaštite maloletnika i drugo.

Bivša Jugoslavija, čija je članica bila i Srbija, ratifikovala je Evropsku konvenciju o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama posebno na fudbalskim utakmicama 1990. godine, i to donošenjem *Zakona o ratifikaciji evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama*.¹¹

Na osnovama ratifikovane Evropske konvencije, donet je 2003. godine *Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama (ZSNNPSP)*, koji je zbog neefikasnosti u primeni više puta menjan i dopunjavan (2005, 2007, 2009. i 2013. godine). To je ujedno bio prvi zakon te vrste u Srbiji kojim se ova materija reguliše na jednom mestu. U njemu su usvojena neka rešenja koja su predložena u Konvenciji i drugim dokumentima koja je donela Evropska zajednica.

ZSNNPSP je najvažniji unutrašnji pravni izvor za sprečavanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim manifestacijama u Republici Srbiji. Sa stanovišta pravne tehnike relativno je kratak, jasan i jezgrovit zakonski tekst. Glavna zamerka odnosi se na pretencioznost zakonodavca koji je pokušao da *de iure* normira svaku faktičku situaciju na terenu, što je naravno „nemoguća misija“ u ovoj veoma fluidnoj materiji. Verujemo da će novelirani tekst izdržati probu vremena, uz prihvatanje prakse razvijenih zemalja i ekstenzivna funkcionalna tumačenja s ciljem popunjavanja pravnih praznina i zaštite interesa zajednice.¹²

8 Službeni glasnik Republike Srbije, br. 5/92, br. 53/93, br. 67/93, br. 48/94, br. 101/2005.

9 Službeni glasnik Republike Srbije, br. 51/92, 53/93, 67/93 i 48/94.

10 O. Okiljević, *Normativna tehnika i metodologija stvaranja pravnih normi*, Prosveta, Beograd, 2011, str. 73.

11 Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori, br. 9/1990.

12 Ž. Nikač, *Koncept policije u zajednici i početna iskustva u Republici Srbiji*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2012, str. 155.

Poslednjih godina država ulaže ogromne napore da suzbije nasilje na sportskim priredbama. Iz tog razloga donet je niz zakonskih i podzakonskih propisa koji regulišu ovu materiju, pri čemu je najvažniji već pomenuti ZSNNPSP. U jedan od najvažnijih sistemskih zakona, u *Krivični zakonik*¹³, *izmenama i dopunama iz 2009. godine, iz razloga celishodnosti, odredbom člana 344a uneto je krivično delo „nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi“, koje je ranije imalo svoje mesto u Zakonu o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama. Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika iz decembra 2009. godine*¹⁴ noveliran je naziv krivičnog dela u „nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu“ (član 5 *Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika*).

2. Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu u Krivičnom zakoniku RS

*Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika*¹⁵ (ZID KZ) iz septembra 2009. godine prestao je da važi član 20 ZSNNPSP kojim je bilo inkriminisano krivično delo „nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi“. U članu 189 KZ, u prelaznim i završnim odredbama, u tački 3 predviđeno je da danom stupanja na snagu Zakonika prestaje da važi član 20 ZSNNPSP. U sistematizaciji Posebnog dela KZ krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi nalazi svoje mesto u odredbi člana 344a. Sve ostale odredbe ZSNNPSP su ostale na snazi. Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika iz decembra 2009. godine¹⁶ član 344a je značajno izmenjen, i to tako što je kriminalna zona proširena jer se krivično delo sada odnosi na sve javne skupove, a ne samo sportske priredbe. Prema nekim autorima ova izmena bila je sasvim opravdana, jer su ovakva ponašanja, iako se sada dešavaju na sportskim priredbama, moguća i dešavala su se i na drugim javnim skupovima (mitinzi, koncerti, priredbe), pa bi bilo potpuno nelogično da ista ponašanja na sportskoj priredbi i na nekom drugom javnom skupu, sa istim ili sličnim mogućim posledicama, budu različito tretirana i da povlače različitu vrstu odgovornosti i različito kažnjavanje.¹⁷ Međutim, postavlja se pitanje da li je bilo potrebno posebno naglašavati sportsku priredbu u ovom članu KZ zato što po Zakonu o okupljanju građana¹⁸ (ZOOG) i sportska priredba spada u određenu vrstu javnog skupa. Naime, član 2 ZOOG glasi: „Okupljanjem građana, u smislu

13 Službeni glasnik Republike Srbije, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014.

14 Službeni glasnik RS, br. 111/2009.

15 Službeni glasnik RS, br. 72/09.

16 Službeni glasnik RS, br. 111/09.

17 Đ. Đorđević, *Prekršajno pravo*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2010, str. 35

18 Službeni glasnik Republike Srbije, br. 51/92, 53/93, 67/93, i 48/94, Službeni list SRJ, br. 21/2001 – odluka Saveznog ustavnog suda i Službeni glasnik Republike Srbije, br. 101/2005 – dr. zakon.

ovog zakona, smatra se sazivanje i održavanje zbora ili drugog skupa na za to primerenom prostoru (u daljem tekstu „javni skup“). Prostorom primerenim za javni skup smatra se prostor koji je pristupačan i pogodan za okupljanje lica čiji broj i identitet nisu unapred određeni i na kome okupljanje građana ne dovodi do ometanja javnog saobraćaja, ugrožavanja zdravlja, javnog morala ili bezbednosti ljudi i imovine.“ Stavom 3 istog člana ZOOG propisano je da se „prostorom primerenim za javni skup smatra i prostor na kome se odvija javni saobraćaj prevoznim sredstvima kada je moguće dodatnim merama obezbediti privremenu izmenu režima saobraćaja, kao i zaštitu zdravlja i bezbednosti ljudi i imovine, za šta se obezbeđuju sredstva u skladu sa ovim zakonom“.

Osnovni oblik krivičnog dela koji je propisan u stavu 1 člana 344a KZ čini onaj ko fizički napadne ili se fizički obračunava sa učesnicima sportske priredbe ili javnog skupa, vrši nasilje ili oštećuje imovinu veće vrednosti prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa, unese u sportski objekat ili baca na sportski teren, među gledaoce ili učesnike javnog skupa predmete, pirotehnička sredstva ili druge eksplozivne, zapaljive ili škodljive supstance koje mogu da izazovu telesne povrede ili ugroze zdravlje učesnika sportske priredbe ili javnog skupa, neovlašćeno uđe na sportski teren ili deo gledališta namenjen protivničkim navijačima i izazove nasilje, oštećuje sportski objekat, njegovu opremu, uređaje i instalacije, svojim ponašanjem ili parolama na sportskoj priredbi ili javnom skupu izaziva nacionalnu, rasnu, versku ili drugu mržnju ili netrpeljivost zasnovanu na nekom diskriminatornom osnovu usled čega dođe do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima.

Zaštitni objekat krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu nisu život i telo pojedinaca koji prisustvuju sportskoj priredbi, odnosno javnom skupu, već su to sigurnost i bezbednost svih učesnika sportske priredbe od nasilja kojim bi svi učesnici sportske priredbe ili javnog skupa mogli biti izloženi, te se u tom pogledu ovo krivično delo razlikuje od krivičnih dela protiv života i tela.

Radnju izvršenja predstavljaju sledeće delatnosti: 1) fizički napad ili fizički obračun sa učesnicima sportske priredbe ili javnog skupa, 2) vršenje nasilja 3) oštećenje imovine veće vrednosti prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa, 4) unošenje u sportski objekat i bacanje među gledaocima predmeta, pirotehničkih sredstava ili drugih eksplozivnih, zapaljivih ili škodljivih supstanci koje mogu da izazovu telesne povrede ili ugroze zdravlje učesnika sportske priredbe ili javnog skupa, 5) neovlašćeni ulazak na sportski teren ili deo gledališta namenjen protivničkim navijačima i izazivanje nasilja, 6) oštećenje sportskog objekta, njegove opreme, uređaja i instalacija i 7) određenim ponašanjem ili parolama na sportskoj priredbi ili javnom skupu izazivanje nacionalne, rasne, verske ili druge mržnje ili netrpeljivosti zasnovane na nekom diskriminatornom osnovu usled čega dođe do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima.

Izvršilac dela može biti bilo koje lice, što znači i sam učesnik sportske priredbe ili javnog skupa. Relevantni oblik krivice je umišljaj, direktni ili eventualni. Za izvršioca osnovnog oblika krivičnog dela predviđena je kazna zatvora od šest meseci do pet godina ili novčana kazna.

Članom 344a stavom 2 KZ propisan je prvi teži oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu koji postoji onda kada je delo izvršeno u grupi. Kazna za ovaj teži oblik dela je zatvor od jedne do osam godina. Kvalifikatorna okolnost jeste delovanje u grupi i takva okolnost mora biti obuhvaćena umišljajem izvršioca. Grupa znači najmanje tri lica koja su povezana radi trajnog ili povremenog vršenja krivičnih dela koja ne mora da ima definisane uloge svojih članova, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu (član 112 stav 22 KZ RS).

U stavu 3 ovog člana propisan je drugi teži oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu. To je situacija kada pojedinac izvrši to krivično delo u svojstvu kolovođe grupe koja izvrši krivično delo nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu. Za kolovođu grupe (lice koje predvodi grupu u akcijama) propisana je kazna od tri do dvanaest godina zatvora. Za utvrđivanje krivice za taj oblik krivičnog dela, potrebno je da izvršilac tog krivičnog dela u vreme izvršenja dela ima svest da jeste kolovođa grupe i da želi da se ponaša kao kolovođa. Neophodno je da ta okolnost bude obuhvaćena umišljajem učinioca (kvalifikatorna okolnost).

Član 344a stav 4 KZ takođe propisuje teži oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu koji postoji ako je izvršenje osnovnog oblika krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu dovelo do nereda u kome je neko lice teško telesno povređeno ili je oštećena imovina većeg obima. Za takve slučajeve izvršenja krivičnog dela propisano je da će se izvršilac kazniti zatvorom od dve godine do deset godina. Teška telesna povreda može biti nanesena, kako licu prema kome se vrši nasilje na sportskoj priredbi, tako i nekom drugom licu koje može biti učesnik sportske priredbe, ali i slučajni prolaznik. U odnosu na nanošenje teške telesne povrede, za utvrđivanje krivice izvršioca potrebno je da postoji nehat. Kada je u pitanju oštećenje imovine većeg obima za postojanje krivice izvršioca potrebno je da u trenutku izvršenja dela postoji nehat izvršioca u odnosu na oštećenje imovine većeg obima do koga je došlo usled nasilja na sportskoj priredbi.

Stav 5 ovog člana KZ propisuje poseban oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu, koji postoji ako službeno ili odgovorno lice pri organizovanju sportske priredbe ili javnog skupa propusti da preduzme odgovarajuće mere obezbeđenja kako bi se onemogućio ili sprečio nered, pa usled toga budu ugroženi životi i tela većeg broja ljudi ili imovina veće vrednosti. Za taj, poseban oblik krivičnog dela zakonom je

propisano da će se izvršilac kazniti zatvorom od tri meseca do tri godine i novčanom kaznom. Izmenama Krivičnog zakona Republike Srbije iz 2002. godine u srpski pravni sistem je članom 230a bilo propisano krivično delo „nesprečavanje nereda na sportskom takmičenju ili drugom javnom skupu“. Taj član je izostavljen prilikom donošenja Krivičnog zakonika 2005. godine. Zakonodavac je, međutim, u skladu sa potrebom države da na što efikasniji način reaguje i odgovori na suzbijanje nasilja na sportskim priredbama, 2007. godine u *Zakon o izmenama i dopunama ZSNNPSP*, uneo odredbu po kojoj postoji odgovornost službenog ili odgovornog lica koje pri organizovanju sportske priredbe ne preduzme mere obezbeđenja kako bi se onemogućio ili sprečio nered, izmenom inkriminacije „nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi“ (član 20 stav 5). U obrazloženju predloga zakona kao razlog za dodavanje stava 5 u članu 20 navedeno je da se „odgovornost službenih ili odgovornih lica predlaže s obzirom na to da se u praksi pokazalo da njihovi propusti mogu biti u direktnoj uzročno – posledičnoj vezi sa narušavanjem javnog reda i mira i ugrožavanjem bezbednosti ljudi i imovine“. Izmenama KZ iz septembra 2009. godine krivično delo iz člana 20 stav 5 ZSNNPSP prebačeno je u član 344a, a izmenama KZ iz decembra 2009. godine, kao što smo već rekli, radnja izvršenja se odnosi pored sportske priredbe i na javni skup.

Radnja izvršenja ovog oblika krivičnog dela sastoji se u nepreduzimanju mera obezbeđenja na sportskoj priredbi, odnosno javnom skupu, koje treba da onemoguće ili spreče nereda na toj sportskoj priredbi ili javnom skupu. Radnja nepreduzimanja mera obezbeđenja na sportskoj priredbi (javnom skupu), vrši se ponašanjem koje predstavlja nepridržavanje zakona, tj. neizvršavanje obaveza koje su u vezi sa preduzimanjem mera obezbeđenja na sportskoj priredbi propisanih ZSNNPSP, ili drugim propisom ili opštim aktom sportskih organizacija koje su organizatori sportske priredbe. Pre svega, to mogu biti različiti oblici nečinjenja, kada službeno ili odgovorno lice uopšte ne preduzima odgovarajuće mere obezbeđenja koje bi moralo da preduzme u skladu sa propisima. Takve mere propisane su na primer u članovima 8–17 ZSNNPSP. Takođe, članom 5 ZOOG propisano je da je sazivač odgovoran za održavanje reda na javnom skupu. Ovde je reč o blanketnom biću krivičnog dela za čije upotpunjavanje sadržine je potrebno konsultovati propise zakonskog i podzakonskog karaktera koji određuju organe, uslove, postupak i mere koje se moraju preduzeti s ciljem obezbeđenja javnog reda i mira pri održavanju sportskih priredbi, odnosno javnog skupa.

Posledica krivičnog dela se sastoji u konkretnoj opasnosti za život ili telo većeg broja ljudi ili imovinu većeg obima. Reč je o konkretnom ugrožavanju. Ugrožavanje će se smatrati konkretnim onda kada, prema opštem iskustvu, može sa verovatnoćom svakog trenutka da nastupi povreda zaštićenog dobra. Usled preduzete radnje izvršenja treba da nastupi, stvarna, bliska opasnost da

dode do povrede zaštićenih dobara. Delo se može izvršiti kako sa umišljajem, tako i iz nehata.

3. Mera bezbednosti, odnosno zaštitna mera „zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“ i ovlašćenja policije na suzbijanju nasilja na sportskim priredbama

Pored otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela i prekršaja iz ove oblasti, policiji je dat još niz ovlašćenja i nadležnosti preventivnog i represivnog karaktera koje *Zakon o policiji* nije propisao. Propisano je da Ministarstvo unutrašnjih poslova prilikom održavanja sportskih priredbi povećanog rizika može da naloži preduzimanje svih potrebnih mera za sprečavanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca, a naročito da: naloži grupama navijača kretanje određenim pravcem prilikom dolaska, odnosno odlaska iz sportskog objekta; naloži organizatoru sportske priredbe otklanjanje uočenih nedostataka sportskog objekta ili propusta u organizaciji posebno ako se radi o uočenim nedostacima u toku sportske priredbe, a koji u značajnoj meri mogu ugroziti bezbednost učesnika sportske priredbe; spreči dolazak u mesto odigravanja sportske priredbe ili zabrani ulazak na sportsku priredbu, odnosno udalji sa sportskog objekta lice iz čijeg se ponašanja može zaključiti da je sklonu nasilničkom i nedoličnom ponašanju.

Kada je reč o ulozi policije u sprečavanju i suzbijanju nasilja na sportskim priredbama, ona se može posmatrati u kontekstu ambivalentnog i delikatnog zadatka policije da, u skladu sa zakonom, poštuje i pruža zaštitu, ali i ograničava prava ljudi na slobodu okupljanja.¹⁹ Uspešno ostvarivanje takve uloge policije u demokratskom društvu podrazumeva nekoliko važnih pretpostavki. Pre svega, neophodno je da policijski rukovodioci dobro poznaju i razumeju suštinu prava na okupljanje, projektni karakter sportskih priredbi i sopstvenu ulogu i odgovornost u vezi sa tom vrstom javnog okupljanja građana. Od njih se, takođe, očekuje da budu adekvatno osposobljeni i pripremljeni za zakonito i legitimno, efektivno i efikasno postupanje prilikom obezbeđenja te vrste javnih skupova.²⁰ U praksi se javlja čitav niz problema u radu policije prilikom obezbeđenja sportskih priredbi kako na strateškom, tako i na operativnom nivou. Problemi se javljaju kako unutar države, tako i u oblasti međunarodne policijske saradnje.²¹

19 D. Milidragović; N. Milić, Neposredna opasnost po život kao poseban uslov za upotrebu vatrenog oružja, *Bezbednost*, god. (53), br. 2, 2011, str. 198.

20 O. Stevanović, Modeli organizacione strukture policije za sprečavanje i suzbijanje nasilja na sportskim priredbama, *Bezbednost*, god. (54), br. 1, 2012, str. 128.

21 O. Simonović, Istraživanje stavova pripadnika kriminalističke policije MUP-a Republike Srbije o strateškom pristupu suzbijanja kriminala, *Bezbednost*, god. (53), br. 1, 2011, str. 9.

Po saznanju za izvršenje prekršaja iz oblasti zakona za čije sprovođenje je policija nadležna, policijski službenik prikuplja dokaze za uspešno vođenje prekršajnog postupka (npr. prilikom kontrole saobraćaja pravi video-zapis i meri brzinu kretanja vozila, fotografiše nepropisno parkirano vozilo, kod narušavanja javnog reda obavlja informativne razgovore sa svedocima prekršaja, privremeno oduzima predmete prekršaja i slično). Zatim, sastavlja prekršajnu prijavu i prosleđuje je rukovodiocu organizacione jedinice, koji sastavlja zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. Zahtev i priloge (prekršajnu prijavu, službene beleške o obavljenim informativnim razgovorima ili ličnim zapažanjima koje se odnose na prekršaj, potvrde o privremeno oduzetim predmetima prekršaja, video-snimci ili fotografije kojima se dokazuje prekršaj i slično) prosleđuje mesno nadležnom prekršajnom sudu. Uz zahtev se prekršajnom sudu prilaže i izvod iz evidencije prekršajne kažnjavanosti izvršioca prekršaja, jer osuđivanost može predstavljati otežavajuću okolnost.²²

Kao ishod sudskih postupaka pored predviđenih kazni, sudovi mogu izreći i zaštitne mere, odnosno mere bezbednosti, a policija je ta koja je zadužena za praćenje izvršenja tih sudskih odluka. To je nova nadležnost policije koja nije postojala u ranijem periodu.

Sud može učiniocu krivičnog dela izreći meru bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama, kada je to neophodno radi zaštite opšte bezbednosti.²³

Zaštitnu meru sa istim nazivom može doneti i sudija prekršajnog suda.²⁴

Mera bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama prvi put je uvedena u naše pravo Zakonom o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama kao zaštitna mera za prekršaje iz ovog zakona, a da nije bila predviđena Zakonom o prekršajima. Ova nedoslednost ispravljena je tek Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o prekršajima iz 2009. godine²⁵ i Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama takođe iz 2009. godine. Tim zakonima ova zaštitna mera prebačena je iz pomenutog posebnog zakona u Zakon o prekršajima. Istovremeno sa uvođenjem ove zaštitne mere u Zakon o prekršajima, Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika iz decembra 2009. godine uvedena je mera bezbednosti pod istim nazivom (i sa gotovo istom sadržinom, ali različitim trajanjem).

Mere bezbednosti kao posebna vrsta krivičnih sankcija, čija je svrha otklanjanje stanja i uslova koji mogu uticati da učinilac ubuduće vrši krivična

22 S. Marković, Problemi sa kojima se sreće organ unutrašnjih poslova kao stranka u prekršajnom postupku, *Bezbednost*, br. 3, 2012, str. 299–300.

23 *Krivični zakonik*, član 89b.

24 *Zakon o prekršajima*, član 63.

25 *Službeni glasnik RS*, br. 111/09

dela, dopunjene su, dakle, novom merom, a to je zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama.

Ova mera bezbednosti se ne izriče samo ukoliko je učinjeno krivično delo iz člana 344a KZ, već se može izreći i za druga krivična dela učinjena na sportskoj priredbi ili javnom skupu ili u vezi s njima ukoliko je to potrebno radi zaštite opšte bezbednosti. Tako je *presuda Višeg suda u Kraljevu* (3K 56/12 od 10. 10. 2012) kojom je okrivljeni oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora od šest meseci i kojom nije bila izrečena ova mera bezbednosti, iako je krivično delo iz člana 121 KZ učinio golman na sportskoj priredbi, preinačena *presudom Apelacionog suda u Kragujevcu* (Kž. 1–5753/12 od 25. 12. 2012), pri čemu je Apelacioni sud naveo da je optuženom, koji je oglašen krivim zbog krivičnog dela teške telesne povrede koje je učinio na fudbalskoj utakmici kao golman, dakle kao učesnik sportske priredbe, trebalo izreći i meru bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama.²⁶

²⁶ *Bilten Višeg suda u Kraljevu*, br. 3/2012, Intermex, Beograd, Autor sentence: Ivana Ratković, sudijski pomoćnik Višeg suda u Kraljevu. *Iz obrazloženja*: Presudom Višeg suda u Kraljevu optuženi je oglašen krivim zbog krivičnog dela teške telesne povrede iz člana 121 stav 1 Krivičnog zakonika (KZ) i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest meseci. U izreci presude je navedeno da je optuženi 25. 3. 2012. godine u mestu Sirča, grad Kraljevo, iako je bio svestan svog dela i hteo njegovo izvršenje u uračunljivom stanju i svestan da je njegovo delo zabranjeno, drugog teško telesno povredio, prilikom odigravanja prvenstvene utakmice Okružne lige Kraljevo između FK „Morava“ iz Sirče i FK „Budućnost“ iz Konareva, kao golman domaće ekipe, u osamdesetom minutu utakmice napustio golmanskog prostor, dotrčao do oštećenog, udario ga glavom u predelu glave, i tom prilikom naneo mu telesnu povredu u vidu nagnječenja mekih tkiva, poglavine u slepoočnom regionu sa desne strane, prelom lobanje sa utisnućem kosti manjim od debljine kosti u slepoočnom regionu sa desne strane i posttraumatski krvni ugrušak između lobanje i parenhima mozga u slepoočnom regionu sa desne strane, što predstavlja tešku telesnu povredu, zbog koje je oštećeni izgubio svest i pao na zemlju. Odlučujući o žalbi javnog tužioca, Apelacioni sud je utvrdio da je optuženom trebalo izreći meru bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama iz čl. 89b KZ kojom je propisano da sud može učiniocu krivičnog dela izreći meru bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama kada je to radi zaštite opšte bezbednosti neophodno, dok je odredbom istog člana, stavom 5, propisano da se zakonom može odrediti kada je izricanje ove mere obavezno, što je zakonodavac i učinio u smislu člana 344 stav 6 KZ. S obzirom na to da je javni tužilac u optužnom aktu predložio izricanje ove mere prema optuženom, a da krivičnim zakonom nije određeno da se ova mera može izreći samo učiniocu krivičnog dela iz člana 344a stav 1 KZ, već se ostavlja mogućnost da se izrekne i učiniocima drugih krivičnih dela ukoliko je to radi zaštite opšte bezbednosti neophodno, a imajući u vidu da je optuženi krivično delo izvršio kao učesnik sportske priredbe i golman domaće ekipe prilikom odigravanja fudbalske utakmice, u tom slučaju razlozi opšte bezbednosti zahtevaju da se optuženom izrekne mera bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama. Zbog toga je Apelacioni sud preinačio presudu Višeg suda i optuženom izrekao ovu meru tako što mu je zabranio prisustvovanje svim sportskim utakmicama FK „Morava“ u trajanju od jedne godine koja će se izvršiti na taj način što je optuženi neposredno pre početka vremena održavanja svake utakmice FK „Morava“ dužan da se lično javi službenom licu u područnoj policijskoj upravi odnosno policijskoj stanici na području na kojem se zatekao i da boravi u njihovim prostorijama za vreme održavanja utakmica.

Obe mere izvršavaju se tako što je osuđeni kome je izrečena mera dužan da se neposredno pre početka vremena održavanja određenih sportskih priredbi lično javi službenom licu u područnoj policijskoj upravi, odnosno policijskoj stanici, na području na kojem se učinilac zatekao i da boravi u njihovim prostorijama za vreme održavanja sportske priredbe. Prilikom svakog javljanja lica sa ovakvom merom u službene prostorije MUP-a, službeno lice (najčešće radnik dežurne službe) to evidentira, pri čemu se u svakom trenutku može izvršiti pretraga u jedinstvenom informacionom sistemu MUP-a za sva lica kojima je izrečena zaštitna mera i utvrditi da li se ona poštuje. Ukoliko osuđeno lice ne poštuje izrečenu zaštitnu meru, policija dostavlja dopis nadležnom sudu radi preduzimanja mera iz sudske nadležnosti. Ovde smo anticipirali niz problema na koje ćemo skrenuti pažnju kada budemo izneli egzaktnu podatke iz prakse policije i pravosuđa Kolubarskog upravnog okruga.

Podrobniju analizu o primeni mere bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama po godinama veoma je teško izvršiti zato što Ministarstvo unutrašnjih poslova kao nadležni organ za vršenje nadzora nad sprovođenjem ove mere nema dobro dizajniranu bazu podataka sa kvalitetnim softverom. Republički zavod za statistiku počeo je da vodi evidenciju o izvršenom krivičnom delu nasilja na sportskoj priredbi ili javnom skupu, a delimično i izrečenim merama bezbednosti, ali su podaci obrađeni zaključno sa 2012. godinom.²⁷

Zakon o prekršajima je predvideo u članu 52 da samo određene zaštitne mere sud može izreći pod uslovima propisanim ovim zakonom i kad nisu predviđene propisom kojim je određen prekršaj. U te zaštitne mere ne spada zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama. Naime, u članu 63 je propisano da se propisom kojim se određuje prekršaj može predvideti obavezno izricanje zaštitne mere zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama. ZSNPSP je predvideo obavezno izricanje ove zaštitne mere, ali ZOJRM za izvršenje prekršaja narušavanja, remećenja ili ugrožavanja javnog reda i mira, koji su dosta česti na javnim skupovima, odnosno sportskim priredbama, nije predvideo mogućnost izricanje ove zaštitne mere.

Zanimljivo je i to da je članom 89b KZ predviđeno da sud određuje trajanje mere, koje ne može biti kraće od jedne niti duže od pet godina, računajući od dana pravosnažnosti odluke, s tim da se vreme provedeno u zatvoru ne uračunava u vreme trajanja ove mere, a članom 63 Zakona o prekršajima je propisano da se zaštitna mera iz ovog člana može izreći u trajanju od jedne do osam godina. To znači da se zbog učinjenog prekršaja ova mera može izreći na duži period nego zbog učinjenog krivičnog dela, što predstavlja pravni *no sense*.²⁸

27 D. Dimovski; I. Ilić, Nasilje u sportu u Republici Srbiji-primer područja Višeg suda u Nišu, *NBP: Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 1/2015, str. 124.

28 To samo po sebi predstavlja paradoks, zato što ispada da učinjen prekršaji iz oblasti

U praksi Prekršajnog suda u Valjevu, od uvođenja ove zaštitne mere u prekršajno-pravni sistem, ona nije izricana. Samim tim, valjevska policija nije sprovođila izvršenje ove zaštitne mere.

Uvidom u evidencije PU Valjevo (Polijske ispostave Valjevo, koja je mesno nadležna za podnošenje prekršajnih prijava na teritoriji grada Valjeva) utvrdili smo da je u periodu 2009–2015. godine podneto samo tri zahteva za pokretanje prekršajnog postupka zbog prekršaja iz ZSNNPSP.

Sporost i neefikasnost prekršajnog postupka svakako predstavljaju najveći problem sa kojim se sudovi za prekršaje susreću u praksi. Sudovi za prekršaje su u novom sistemu dobili nove nadležnosti, pretrpani su velikim brojem predmeta (u proseku preko milion godišnje), a pojedini instituti prekršajnog postupka često omogućavaju odugovlačenje postupka. Osim toga, relativno kratki rokovi zastarelosti dovode do toga da značajan broj predmeta zastareva.²⁹ Od navedena tri zahteva, dva su pokrenuta u 2010. godini, od kojih je jedan obustavljen zbog nastupanja apsolutne zastarelosti, jedan se završio izricanjem novčane kazne (koja je pet puta manja od posebnog zakonskog minimuma) a pri tome nije doneta zaštitna mera čije je donošenje bilo obavezno. U daljem delu rada analiziraćemo navedene prekršajne postupke.

Primer br. 1. Sudija Prekršajnog suda u Valjevu doneo je rešenje Prm. br. 8–1556/10 od 18. 5. 2012. godine, kojim je obustavljen prekršajni postupak zbog nastupanja (apsolutne) zastarelosti za vođenje prekršajnog postupka. Okrivljeni (navijač FK „Radnički“ iz Valjeva), inače stariji maloletnik u trenutku izvršenja dela (imao 17 godina i 9 meseci), pokušao je da u maju 2010. godine na tribine stadiona unese pirotehničku napravu (baklju), ali mu je ona od strane policije prilikom pregleda pronađena i privremeno oduzeta. Protiv njega je podneta prekršajna prijava zbog izvršenog prekršaja iz člana 23 stav 1 tačka 5 ZSNNPSP. Uz prekršajnu prijavu, podnosilac zahteva je kao dokaz priložio potvrdu o privremeno oduzetim predmetima i predlog da se saslušaju kao svedoci dva policijska službenika koji su vršili pregled okrivljenog i oduzeli predmet prekršaja. U toku postupka, saslušan je okrivljeni koji je uz prisustvo majke priznao izvršenje prekršaja. Zatim je traženo mišljenje o maloletnom licu od strane Centra za socijalni rad koje je i dostavljeno. Nakon toga, punih 11 meseci postupak je stajao bez preduzetih novih procesnih radnji, a zatim je okrivljeni (u to vreme navršio 19 godina – uveliko postao punoletno lice) bez poziva pristupio u prekršajni sud kod sudećeg sudije i povukao svoju izjavu koju je dao pre više od godinu dana, negirao izvršenje prekršaja i predložio

ZSNNPSP predstavlja veću društvenu opasnost nego bilo koje krivično delo učinjeno na sportskoj priredbi, odnosno javnom skupu, pa se propisuje mogućnost dužeg preventivnog delovanja na učinioca protivpravnog delikta u tom slučaju, i onemogućavanja da isti ponovi prekršaj u dužem vremenskom periodu, nego u slučaju činjenja krivičnog dela.

²⁹ Đ. Đorđević, *Novi Zakon o prekršajima i novine u opštem delu prekršajnog prava*, NBP: *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 2, 2014, str. 16.

saslušanje novih svedoka – njegovih drugova navijača. Sud je prihvatio da izvrši ta saslušanja, a pri tome nije saslušao policajce koje je predložio podnosilac zahteva. U međuvremenu je nastupila apsolutna zastarelost za vođenje prekršajnog postupka i doneto je gore pomenuto rešenje. O ovom sudskom postupku pisanim izveštajem je obavešteno Više javno tužilaštvo u Valjevu, u junu 2012. godine, da bi odlučilo o eventualnom postojanju krivičnog dela (kršenje zakona od strane sudije...), pri čemu se VJT izjasnilo da u radnjama sudije ne postoje elementi krivičnog dela koje se goni po službenoj dužnosti.

Primer br. 2. Sudija Prekršajnog suda u Valjevu doneo je presudu Prm. br. 10–24067/10 od 19. 1. 2011. godine, kojom je okrivljeni navijač zbog pokušaja unošenja alkoholnog pića (limenke piva) na tribine stadiona, koja je pronađena prilikom pregleda od strane policije, kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 10.000 dinara zbog izvršenja prekršaja iz člana 23 stav 1 tačka 5 ZSNNPSP. Zaštitna mera nije izrečena iako je ZSNNPSP predvideo obavezno izricanje ove zaštitne mere, a tada važeći Zakon o prekršajima predviđao njeno postojanje.

Po trećem zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka, podnetom u 2015. godini, protiv četiri lica, zbog izvršenja prekršaja iz člana 21 stav 1 tačka 6, člana 21 stav 2, i člana 23 stav 1 tačka 3, ZSNNPSP je još u toku, tako da u ovom radu nećemo vršiti njegovu analizu.

4. Sprovođenje izvršenja mere bezbednosti „zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“ u praksi valjevske policije

Prvi korak za uspešno suprotstavljanje nasilju, pored donošenja adekvatne zakonske regulative, jeste jačanje svesti o potrebi za organizovanom akcijom države, koja mora biti zasnovana na multiagencijskoj saradnji, neophodnoj kako za prevenciju tako i za represiju. Ako prihvatimo princip „da bi problem rešili moramo ga upoznati“, naučna analiza je preduslov za definisanje efikasnih mera sprečavanja i dokazivanja krivičnih dela nasilja. Rezultat prevencije i represije direktno zavisi od rezultata naučne analize.³⁰

U ovom delu rada analiziraćemo krivične prijave, odnosno pravnosnažne presude donete u krivičnim postupcima koje je vodilo valjevsko pravosuđe zbog osnovane sumnje da je učinjeno krivično delo iz člana 344a KZRS, kao i izvršenje mere bezbednosti „zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“ u praksi valjevske policije.

30 Z. Đurđević; S. Vuković; N. Radović, *Nasilje uličnih kriminalnih grupa, NBP: Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 1, 2013, Beograd, str. 35.

U sledećoj tabeli brojčano ćemo prikazati sve predmete po kojima su postupali policija, javno tužilaštvo i sud.

344a KZ	Ukupn o KP	Osumnj. lica	Pravnosnažno presuda	Osuđeno uslovnom kaznom	Osuđeno kaznom zatvora	Mera bezbednosti	Oportunitet	Odbačaj	Nov. kazna
2011.	14	22	10	12	-	12	1	9	12
2012.	4	4	2	1	1	2	2	-	2
2013.	10	11	2	3	-	3	7	1	3
2014.	4	4	-	-	-	-	4	-	-
Ukupno	32	41	14	16	1	17	14	10	17

Iz navedene tabele vidimo da je javno tužilaštvo u Valjevu (VJT) od policije dobilo u rad 32 krivične prijave podnete zbog osnova/osnovane³¹ sumnje da je učinjeno krivično delo iz člana 344a KZRS protiv 41 osumnjičenog. Pravnosnažno je presuđeno u 14 predmeta i 16 lica je osuđeno uslovnom osudom a jedno lice kaznom zatvora. Za svih 17 lica je izrečena mera bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama. Takođe, u svim pravnosnažno osuđujućim presudama izrečena je i novčana kazna kao sporedna kazna uz uslovnu osudu, odnosno kaznu zatvora. Zanimljivo je i to što je u gotovo svim presudama novčana kazna izrečena u dnevnim iznosima. Mi u analizi presuda nećemo prikazivati novčane kazne u dnevnim iznosima, već ćemo prikazati ukupno utvrđenu visinu novčanog iznosa, koji je odredio sud.

Protiv 10 lica je odbačena krivična prijava zato što je javno tužilaštvo smatralo da nije učinjeno krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti, a protiv 14 lica je odbačena krivična prijava uz primenu oportuniteta.

Analizom dobijenih podataka, takođe utvrđujemo da je od 41 lica koje je policija osumnjičila za izvršenje ovog krivičnog dela, samo jedno lice osuđeno na kaznu zatvora u granicama između posebnog zakonskog minimuma i maksimuma i to na šest meseci, ali i u tom predmetu lice je osuđeno na tzv. kućni zatvor.

Iz navedene analize možemo zaključiti, ako uzmemo u obzir da je čak 16 lica osuđeno na uslovne osude, a protiv 14 lica uz primenu oportuniteta odbačena krivična prijava, da je odnos javnog tužilaštva prema ovom krivičnom delu blag i da kaznena politika suda nije usklađena sa kaznenom politikom zakonodavca.

U svim pravnosnažno osuđujućim presudama za ovo krivično delo izrečena je mera bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama, i to u svim predmetima, u trajanju od jedne godine.

Prema načelu zakonitosti, policija crpi sva svoja ovlašćenja iz zakona. Naravno, to ne znači da je zakon do najsitnijih detalja sve unapred predvideo i

³¹ Do primene trenutno važećeg ZKP (1. 10. 2013) za podnošenje krivične prijave bila je potrebna osnovana sumnja, a danas je potreban samo osnov sumnje.

da policija samo mehanički izvršava tako izraženu zakonsku volju, ali svakako znači da ona mora svako svoje ovlašćenje temeljiti na zakonu. Delatnost policije ne može se do kraja pravno odrediti u smislu da se taj organ pretvori u zakonski bezlični automat. Pretvaranje čitave upravne delatnosti u strogo i detaljno pravno vezanu aktivnost ne bi tu delatnost samo teško birokratizovalo, nego bi je i umrtvilo, i to naročito u onim slučajevima gde praktične državne potrebe traže živu i stvaralačku aktivnost policije.³²

Zakon o policiji, ni drugi zakoni odnosno podzakonski akti, nisu regulisali način sprovođenja izvršenja ove mere bezbednosti od strane policije. Tako se može postaviti niz pitanja kao što su da li policija ima obavezu da obaveštava osuđena lica o terminima odigravanja sportskih događaja za koje im je izrečena mera bezbednosti, da li je dužna da obaveštava sud o kršenju mere bezbednosti, da li je potrebno da proverava zbog čega se lice nije javilo u policiju u vreme odigravanja utakmice, treba li da proverava da li postoji mera bezbednosti kada se lice javi u policijsku stanicu da izvrši meru bezbednosti, a sud nije obavestio policiju o postojanju te mere i sl.

Kod diskrecione ocene važno je da policija, koja je ovlašćena za njeno vršenje, može da bira između više mogućnosti. Sa stanovišta pravne norme sve te mogućnosti načelno imaju jednaku vrednost. Najbolja mogućnost ne određuje se unapred za sve slučajeve, nego se policiji koja primenjuje pravnu normu ostavlja da to učini prema potrebama konkretnog slučaja. Kod diskrecione ocene se, dakle, bira između više mogućnosti, i to se čini strogo konkretno i individualno za svaki pojedinačni slučaj. Zbog toga i rešenje po diskrecionoj oceni nema značaj presedana za buduće slične slučajeve. Izbor između više mogućnosti koji je ostavljen službenom licu ne znači da ono može postupati onako kako bi pri tome postupao svaki drugi pojedinac, nego da mora vršiti izbor isključivo na osnovu javnog interesa. Dok pojedinac deluje u svom privatnom interesu, službeno lice uvek deluje u javnom interesu i mora se rukovoditi i svrhom javnog poretka na osnovu koga je dobio određenu nadležnost. I kada nije vezano nekom pravnom normom, službeno lice ostaje vezano opštim pravilima javne službe. Zato se i ističe da se diskreciona ocena mora vršiti kao dužnost. Policija je i na području diskrecione ocene vezana pravilima, ali ne samo zakonitosti nego i celishodnosti. Ona treba da izabere mogućnost koja najviše odgovara potrebama konkretnog slučaja.³³

U dosadašnjoj praksi, od kada je počela primena ovog načina praćenja izvršenja mera bezbednosti suda (2011. godina) zaključno sa avgustom 2015. godine, na teritoriji Policijske uprave Valjevo policija prati izvršenje mere bezbednosti za 18 osuđenih lica: devet igrača, jednog sudiju, šest navijača,

32 D. Vasiljević, diskreciona ovlašćenja policije, *NBP: Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 1, Beograd, 2012, str. 26.

33 *Ibid.*, str. 27.

jedno službeno lice (zapisničar) i jednog predsednika kluba. Lica su krivična dela učinila na teritoriji Valjeva (7), Lajkovca (6), Uba (4) i Subotice (1). Ovo krivično delo nije vršeno na teritoriji opština Ljig, Mionica i Osečina. Policija je vršila nadzor izvršenja mera bezbednosti koje su izrečene presudama Višeg suda u Valjevu i (jedna presuda) Višeg suda u Subotici. Proverom kroz evidencije PU Valjevo ustanovili smo da, ako i kada policija dobije od suda obaveštenje i presudu o izrečenoj meri bezbednosti, iako nije u obavezi, ona o njemu obaveštava predmetno lice i upozorava ga na moguće posledice ako ne izvrši obavezu.

Zanimljiva je činjenica da je na teritoriji PU Valjevo za nasilje na sportskim priredbama pravnosnažno kažnjeno više igrača nego navijača, što predstavlja svojevrstan paradoks. Ovo krivično delo je uvedeno u naš pravni sistem prevashodno radi suzbijanja navijačkog nasilja.

Na teritoriji PU Valjevo u 2015. godini evidentirano je 213 ekstremnih navijača, od kojih 102 pripadaju lokalnim navijačkim grupama „Divlja telad“ i „Rajdersi“, a 111 navijača pripada navijačkim grupama FK „Partizan“ i FK „Crvena zvezda“.³⁴

Nakon uvida u sve pravnosnažne presude, utvrdili smo da postoje mnogobrojni problemi, nelogičnosti i poteškoće u postupku izvršenja mera bezbednosti koje ćemo prikazati kroz sledeće primere.

Primer br. 1: U presudi Višeg suda u Valjevu K-49/12 od 31. 8. 2012. godine, dva lica, navijač i igrač FK „Trlič“ iz Trlića, osuđena su na uslovnu osudu, i to šest meseci, odnosno osam meseci zatvora, koju neće izdržati ako u roku od jedne godine od pravnosnažnosti ove presude ne učine novo krivično delo i ako ne prekrše izrečenu meru zabrane prisustvovanja fudbalskim utakmicama koje se odigravaju između FK „Trlič“ i FK „Tvrdojevac“, a ova mera bezbednosti je izrečena u trajanju od godinu dana. Takođe, osuđeni su i novčanim kaznama 40.000 odnosno 30.000 dinara.

Ovo krivično delo okrivljeni su učinili u selu Trlič u opštini Ub, 20. 6. 2010. godine, oko 18.45 časova, i to tako što je okrivljeni igrač krivično delo učinio nakon dobijanja „crvenog kartona“ na taj način što se priključio navijačima FK „Trlič“, gde su probili improvizovani kordon redarske službe, utrčali u deo gledališta namenjen protivničkim navijačima, nakon čega je došlo do fizičkog obračuna sa istim, a u tom obračunu drugi okrivljeni – navijač je koristio crep, kao predmet pogodan da izazove telesne povrede.

Uvidom u ovaj predmet vidimo da je osuđeni igrač kluba FK „Trlič“ prethodno bio osuđivan, takođe uslovnom osudom (šest meseci zatvora koju neće izdržati ako u roku od jedne godine od pravnosnažnosti ove presude ne učine novo krivično delo), i to presudom Opštinskog suda Ub K. br. 57/07 od

³⁴ Podaci PU Valjevo.

14. 9. 2009. godine, koja je postala pravnosnažna 18. 10. 2009. godine, zbog krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi iz člana 20 st 1 Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama. Iz navedenog možemo zaključiti da je okrivljeni igrač u trenutku izvršenja krivičnog dela već bio osuđen uslovnom osudom za istovrsno krivično delo i da mu ta mera nije bila istekla (novo krivično delo izvršeno 20. 6. 2010), a da mu nije ni opozvana, odnosno ponovo je osuđen uslovnom osudom.

Najzanimljivija činjenica iz ove presude je to što se izrečena mera bezbednosti nije mogla izvršiti. Naime, u trenutku pravnosnažnosti ove presude, ta dva kluba nisu bila više u istom rangu takmičenja, tako da nije ni moglo doći do kršenja mere bezbednosti.

Pitamo se koja je svrha izricanja mera bezbednosti ako se one ne mogu izvršiti, odnosno koja je svrha uslovne osude ako se ona ne opozove izvršenjem novog istovrsnog krivičnog dela, u vreme dok uslovna osuda još traje. Što je najgore, sud i u sledećem slučaju donosi uslovnu osudu, s tim što više nije u pitanju kazna zatvora od šest meseci, već osam meseci, a rok proveravanja ostaje isti??? Postavlja se pitanje svrhe ovakve kaznene politike suda, i to da li je cilj da se suzbiju ovakve i slične pojave (u zakonu predviđene kao krivična dela) ili je ovakva presuda poziv da se slobodno vrše ovakva krivična dela? Naime, ovakve presude ne postižu ni specijalnu ni generalnu prevenciju.

Primer br. 2: U predmetu Višeg suda u Valjevu K-36/11, okrivljeni igrač FK „Gradac“ učinio je krivično delo iz člana 344a KZRS, i to tako što je za vreme odigravanja fudbalske utakmice FK „Iskra“ – FK „Gradac“ napao učesnika navedene sportske priredbe, fizički nasrnuo na glavnog sudiju nakon što je on „odsvirao“ kraj utakmice, i to tako što je, nezadovoljan suđenjem, prišao oštećenom koji se nalazio na sredini fudbalskog terena i posle kraće rasprave ga gurnuo rukom u predelu grudnog koša, nakon čega je pokušao da nastavi da se fizički obračunava sa njim, ali su ga u tome sprečili drugi učesnici ove sportske priredbe. Osuđen je uslovnom osudom na šest meseci zatvora, koju neće izdržati ukoliko u roku od jedne godine od dana pravnosnažnosti presude ne učini novo krivično delo i ukoliko ne prekrši meru zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama, odnosno svim fudbalskim utakmicama FK „Gradac“ iz Valjeva. Mera bezbednosti mu je izrečena u trajanju od jedne godine. Takođe, izrečena mu je i novčana kazna u iznosu od 15.000 dinara.

Najzanimljivije u sprovođenju ove mere bezbednosti bilo je to što je osuđeni u trenutku pravnosnažnosti presude već odavno prestao da bude igrač kluba FK „Gradac“ iz Valjeva, i što je prestao da se aktivno bavi fudbalom. Međutim, policija ga je obavestila o sportskom kalendaru odigravanja fudbalskih utakmica FK „Gradac“ iz Valjeva, i za vreme svake utakmice tog kluba morao je biti pod nadzorom u prostorijama MUP-a. Ova mera bezbednosti je izvršena u potpunosti.

Iz ovog primera možemo videti do kakvog apsurdna može dovesti ova mera bezbednosti. Zamislimo samo situaciju, koja nije nemoguća već je sasvim realna, u kojoj se izrekne mera bezbednosti igraču FK „MM“, on promeni fudbalski klub, i nastupa na sportskim utakmicama za FK „SS“, pri čemu samo u vreme igranja međusobnih utakmica FK „MM“ i FK „AA“, za koje mu je i izrečena mera bezbednosti, boravi u prostorijama policije, a čak i u situacijama kada njegov novi klub FK „SS“ nastupa protiv FK „MM“ i FK „AA“ on slobodno može da učestvuje na sportskoj priredbi. Ovaj hipotetički primer nam daje mogućnost da razmislimo o tome koja je svrha mere bezbednosti izrečene igraču sportskog kluba, kada on najčešće nije emotivno vezan za klub, kao navijač, već nastupa profesionalno (za novac), pa lako i menja klub za koji će nastupiti, naročito ako novi klub ponudi bolje uslove ugovora.

Primer br. 3: Presudom Višeg suda u Valjevu K63/11 od 8. 12. 2011. godine, okrivljenim, fudbalskom sudiji i igraču ekipe u malom fudbalu, je učinjenog krivičnog dela iz člana 344a KZRS, koje su izvršili fizičkim obračunom, dana 27. 7. 2011. godine, za vreme fudbalskog turnira u malom fudbalu koji se održavao u Lajkovcu, izrečena zbog uslovna osuda, i to sudiji šest meseci zatvora koju okrivljeni neće izdržati ukoliko u roku od dve godine od dana pravnosnažnosti ove presude ne učini novo krivično delo i ukoliko ne prekrši meru zabrane prisustvovanju određenim sportskim priredbama, odnosno turniru u malom fudbalu koji se održava jednom godišnje u čast gradske slave opštine Lajkovca, a igraču tri meseca zatvora koju okrivljeni neće izdržati ukoliko u roku od jedne godine od dana pravnosnažnosti ove presude ne učini novo krivično delo i ukoliko ne prekrši meru zabrane prisustvovanju određenim sportskim priredbama, odnosno turniru u malom fudbalu koji se održava jednom godišnje u čast gradske slave opštine Lajkovca. Takođe, osuđeni su i na novčane kazne i to 40.000 dinara, odnosno 20.000 dinara, a za oba lica je izrečena i mera bezbednosti u trajanju od jedne godine.

Zanimljivo je to što se navedeni turnir u malom fudbalu održava jednom godišnje, ali u trajanju od tri dana u čast gradske slave opštine Lajkovca. Da bi osuđeni postupili po presudi, morali bi da tokom turnira sve vreme borave u zgradi Policijske uprave, odnosno Policijske stanice. Uvidom u evidenciju PU Valjevo utvrđeno je da je te godine zbog tehničkih problema turnir trajao samo dva dana, a osuđeni sudija je boravio u dva dana po 4 časa i 4.50 časova u prostorijama PS Lajkovac, za vreme održavanja turnira, dok za osuđenog igrača nemamo podatke jer se nije javljao u Policijsku upravu Valjevo, a mesto prebivališta mu je teritorija grada Beograda. U evidencijama PU Valjevo, ni u informacionom sistemu MUP-a, nema podataka da je isto lice postupilo po meri bezbednosti, odnosno po pravnosnažnoj presudi kojom mu je izrečena ova mera.

Iz prethodnih presuda vidimo da, kad sud izrekne uslovnu osudu, određuje da će se ta uslovna osuda opozvati ako učinilac prekrši zabranu prisustvovanja određenim sportskim priredbama, odnosno ne izvrši dužnost iz stava 2 člana 89b.³⁵ Ovo je jedina mera bezbednosti propisana u našem krivičnom zakonodavstvu gde se predviđa obavezno opozivanje uslovne osude ako učinilac prekrši datu zabranu. Stoga se postavlja i pitanje kako će sud postupati prilikom sprovođenja postupka za opozivanje uslovne osude, s obzirom da odredbama članova 545–551 ZKP nije propisano opozivanje uslovne osude zbog nepoštovanja određenih zabrana, o čemu je reč u konkretnom slučaju. I pored navedenog, smatramo da je, ukoliko dođe do pokretanja postupka za opozivanje uslovne osude, sud ovlašćen da oceni da li je kršenje zabrane posledica objektivnih razloga i da, u tom slučaju, nakon sprovedenog postupka, presudom odbije zahtev za opozivanje uslovne osude.³⁶

Primer br. 4: Presudom Višeg suda u Valjevu K76/11, koja je postala pravnosnažna 11. 7. 2012. godine, okrivljeni navijač FK „Kolubara“ iz Valjeva osuđen je za izvršenje krivičnog dela iz člana 344a KZRS. Izrečena mu je uslovna osuda, i to šest meseci zatvora koju okrivljeni neće izdržati ukoliko u roku od dve godine od dana pravnosnažnosti ove presude ne učini novo krivično delo i ukoliko ne prekrši meru zabrane prisustvovanju određenim sportskim priredbama, odnosno utakmicama FK „Kolubara“ i FK „Mladi radnik“. Mera bezbednosti je izrečena u trajanju od jedne godine. Okrivljeni je kažnjen i novčanom kaznom u iznosu od 20.000 dinara. Navedeno lice je, inače, pre izricanja ove presude već bilo osuđivano više puta zbog teških krivičnih dela na višegodišnje kazne zatvora (u zbiru oko 14 godina zatvora). Po dobijanju pravnosnažne presude na izvršenje, policijski službenici PU Valjevo su osuđeno lice obavestili da je u obavezi da se javi u prostorije policije za vreme odigravanja utakmica između navedena dva fudbalska kluba, pri čemu mu je saopšteno i vreme odigravanja utakmica. Osuđeno lice se nije javilo po presudi u službene prostorije MUP-a i o tome je obavešten sud. Pošto sud nije odgovorio na dopise PU Valjevo, obaveštenje je ponovljeno još dva puta (ukupno tri puta), od čega je jednom upućeno i predsedniku suda. Viši sud u Valjevu nije opozvao uslovnu osudu navedenom licu iako se on nije javio u službene prostorije policije za vreme odigravanja utakmica fudbalskih klubova navedenih u presudi, odnosno sud je odlučio da ne ispoštuje svoju presudu. U ovom slučaju se oglušio o obaveštenje policije i nije čak ni pokrenuo postupak za opozivanje uslovne osude.

Primer br. 5: Presudom Višeg suda u Valjevu, K. br. 25/14 od 23. 5. 2014. godine, okrivljeni, inače predsednik jednog FK iz Valjeva, osuđen je zbog izvršenja krivičnog dela iz člana 344a stav 1 KZRS, zato što je dana 17. 11. 2012. godine u Valjevu, nakon završetka jedne fudbalske utakmice svog kluba, koji je igrao

³⁵ Videti: *Krivični zakonik*, član 89b, stav 4.

³⁶ Iz *Biltena Apelacionog suda u Kragujevcu*, br. 1/2014, Intermex, Beograd). Autor teksta: Ljubinko Četenović, sudija Apelacionog suda u Kragujevcu.

u okviru Zapadne lige „Drina“, u svojstvu predsednika kluba, prišao ogradi od žice, kojom je ograden fudbalski teren a gde je s druge strane, bliže ogradi, stajao oštećeni (delegat na fudbalskoj utakmici), i obratio mu se uz psovke i pogrdne reči, a potom i fizički nasrnuo na njega tako što se zaletio i udario rukom – otvorenom šakom u ogradu u pravcu lica oštećenog, udarivši kroz žicu oštećenog u predelu levog obraza i jagodične kosti, čime mu je naneo laku telesnu povredu u vidu crvenila i bolne osetljivosti u predelu lica.

Iako je ovo lice prethodno već tri puta pravnosnažno osuđivano (dva puta uslovnom osudom, između ostalog i zbog izvršenja KD iz člana 220 stav 2 KZRS „nasilničko ponašanje“, a jednom kaznom zatvora u trajanju od šest meseci zbog izvršenja KD iz člana 230 KZRS „učestvovanje u skupini koja izvrši nasilje“), izrečena mu je uslovna osuda tako što mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od sedam meseci, koju neće izdržati ako u roku od jedne godine od dana pravnosnažnosti ove presude ne učini novo krivično delo i ukoliko ne prekrši meru zabrane prisustvovanju određenim sportskim priredbama, odnosno utakmicama navedena dva fudbalska kluba. Izrečena mu je i novčana kazna u iznosu od 20.000 dinara, a mera bezbednosti u trajanju od jedne godine.

Najzanimljivije je to što je ova presuda, iako pravnosnažna od 23. 5. 2014. godine, dostavljena Policijskoj upravi Valjevo na praćenje izvršenja mere bezbednosti tek 1. 8. 2014. godine. Fudbalska utakmica između dva fudbalska kluba na koje se odnosi mera bezbednosti odigrana je 15. 6. 2014. godine. Policijska uprava Valjevo, u vreme odigravanja ove utakmice nije dobila obaveštenje od suda o izvršenju mere bezbednosti, a osuđeni (predsednik FK) nije se javio u službene prostorije policije. PU Valjevo je o tome obavestila sud, pri čemu je naglašeno da je osuđeno lice moralo znati kada se odigrava fudbalska utakmica između navedenih klubova zato što je i dalje u ulozi predsednika jednog od ta dva FK. Sud nije pokrenuo postupak opoziva uslovne osude, niti je PU Valjevo odgovorila na navedeno obaveštenje. Nakon toga, PU Valjevo je i drugim dopisom obavestila sud o navedenom, kao i o tome da se mera bezbednosti dalje ne može izvršavati zato što se jedan od ta dva kluba fuzionisao (spojio) sa trećim, i promenio u novoj sezoni ligu u kojoj nastupa, tako da se ta dva kluba više ne mogu sastati do okončanja trajanja mere bezbednosti.

Na osnovu analize ova dva predmeta, postavlja se pitanje: da li je zbog neizvršenja mere bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama obavezan postupak opoziva uslovne osude?

I u sledećem primeru iz prakse videćemo da se sud teško odlučuje da usled neizvršenja mera bezbednosti pokrene zakonom predviđen sudski postupak i isto lice osudi kaznom zatvora od 30 dana do tri meseca. Naime, ova mogućnost je predviđena KZRS.

Primer br. 6: Presudom Višeg suda u Valjevu K. br. 87/12 od 22. 3. 2013. godine, igrač fudbalskog kluba je osuđen za učinjeno krivično delo iz člana 344a KZRS, zbog fizičkog napada na sudiju udaranjem pesnicom ruke u predelu glave oštećenog, zbog revolta usled dobijenog crvenog kartona. Isti igrač je osuđen na kaznu tzv. kućnog zatvora u trajanju od šest meseci, na novčanu kaznu u iznosu od 50.000 dinara i izrečena mu je mera bezbednosti u trajanju od jedne godine od dana pravnosnažnosti, s tim što se vreme provedeno u zatvoru ne uračunava u vreme trajanja mere.

Presuda nije dostavljena PU Valjevo na izvršenje. Pošto PU Valjevo vrši sravnjenje svih krivičnih prijava za ovo krivično delo sa odlukama javnog tužioca, odnosno suda – vrši uvid u ishod krivičnog postupka – utvrđeno je da je doneta pravnosnažna presuda. Na zahtev policije, sud nije mogao da dâ policiji obaveštenje o tome da li se i od kada se osuđeno lice nalazi na izdržavanju kazne „kućnog zatvora“ i uputili su PU Valjevo da traži obaveštenje od poverenika za izvršenje alternativnih krivičnih sankcija. Po svom zahtevu, policija je dobila traženo obaveštenje, pri čemu je utvrđeno da osuđeno lice nije ispoštovalo meru bezbednosti, i nije se dva puta javljalo policiji (nije dolazilo u prostorije policijske uprave, odnosno stanice) za vreme odigravanja fudbalskih utakmica koje su obuhvaćene merom bezbednosti koja mu je izrečena. Sud je o tome obavešten pismenim putem, ali nije pokrenuo postupak za izricanje kazne zatvora zbog neizvršenja mere bezbednosti.

Na osnovu ovog primera možemo zaključiti da policija preduzima sve što je u njenoj moći da se donete sudske mere izvrše, ali da ne nalazi adekvatnu saradnju u organima postupka.

U policijskoj praksi ima različitih situacija u izvršenju ove mere bezbednosti koje stvaraju poteškoće u radu. To možemo videti iz sledećih primera.

Primer br. 7: Presudom Višeg suda u Valjevu, K. br. 80/11 od 18. 1. 2012. godine, okrivljenom je izrečena uslovna osuda tako što je utvrđena kazna zatvora u trajanju od šest meseci, koju neće izdržati ako u roku od jedne godine od dana pravnosnažnosti ove presude ne učini novo krivično delo ili ukoliko ne prekrši meru zabrane prisustvovanju određenim sportskim priredbama, odnosno fudbalskoj utakmici između FK „Rubrireza“ iz Rubrireze i FK „Zadrugar“ iz Lajkovca. Mera bezbednosti je izrečena u trajanju od jedne godine.

Dana 2. 9. 2012. godine osuđeno lice za krivično delo 344a KZRS donelo i predalo presudu (bez potvrde pravnosnažnosti i izvršnosti) policijskim službenicima u PS Lajkovac, sa zahtevom da se izvrši mera bezbednosti. Presudu je doneo Viši sud u Valjevu. Lice je rođeno u Lazarevcu tako da zbog toga presuda najverovatnije i nije dostavljena PU Valjevo. PU Valjevo nije dobila obaveštenje o potrebi da izvrši meru bezbednosti, a presuda nije bila uneta u informacioni sistem MUP-a. Licu je dozvoljeno da boravi u

prostorijama PS Lajkovac za vreme odigravanja utakmice koja je navedena u presudi, a sledećeg, prvog radnog dana, od suda je traženo da dostavi pravnosnažnu presudu za navedeno lice. U informacioni sistem MUP-a, po dobijanju presude, naknadno je uneta mera bezbednosti za navedeno lice i podatak da se ono 2. 9. 2012. godine, za vreme odigravanja fudbalske utakmice, javilo u PS Lajkovac po navedenoj presudi.

Primer br. 8: Presudom Višeg suda u Subotici, K. br. 39/12 od 19. 11. 2012. godine, okrivljeni, rođen u Valjevu, sa prebivalištem u Loznici i boravištem u Novom Sadu, inače navijač FK „Partizan“ iz Beograda, osuđen je zbog učinjenog krivičnog dela iz člana 344a KZ na uslovnu osudu tako što je utvrđena kazna zatvora u trajanju od šest meseci, koju neće izdržati ako u roku od dve godine od dana pravnosnažnosti ove presude ne učini novo krivično delo. Istom licu je izrečena i novčana kazna u iznosu od 20.000 dinara i mera bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama i to fudbalskim utakmicama FK „Partizan“ iz Beograda u trajanju od jedne godine. U presudi je naznačeno da će se uslovna osuda opozvati ukoliko osuđeni prekrši meru bezbednosti. Presuda je postala pravnosnažna 11. 3. 2013. godine.

Dana 20. 4. 2013. godine, osuđeno lice se javilo u PU Valjevo sa zahtevom da izvrši meru bezbednosti za taj dan. Pri tome nije imalo dokaz da mu je mera bezbednosti izrečena, a u evidencijama PU Valjevo, kao ni u evidencijama MUP-a, nije bilo obaveštenja suda u Subotici da je mera bezbednosti izrečena. Osuđenom licu je dozvoljeno da za vreme odigravanja utakmice FK „Partizan“ koja je tog dana igrana u Beogradu boravi u prostorijama policije, pri čemu su njegovo javljanje i boravak evidentirani u formi službene beleške. Prvog radnog dana je od suda u Subotici traženo da obavesti PU Valjevo o tome da li postoji presuda za navedeno lice kojom je izrečena mera bezbednosti. Dana 23. 5. 2013. godine VS u Subotici obavestio je pismenim putem PU Valjevo i PS Loznicu o navedenoj presudi i trajanju mere bezbednosti. Pri tome je naglašeno da se presuda odnosi na sve utakmice FK „Partizan“.

U svakom slučaju, ova mera bezbednosti bi se morala odnositi na tačno određene sportske priredbe (vrstu sportske priredbe, mesto održavanja, sportski klub koji je učesnik sportske priredbe, rang takmičenja i sl). Zabrana koja bi se odnosila na širok krug sportskih priredbi (na primer, sve fudbalske utakmice) ne bi imala nikakvog smisla, jer bi se zbog brojnosti ovakvih sportskih priredbi pretvorila u neku vrstu kazne lišenja slobode. Stoga bi ona morala biti uže određena, kao na primer, zabranjuje se učiniocu prisustvo na fudbalskim utakmicama Prve lige koje se igraju u Beogradu ili fudbalskim utakmicama na kojima igra FK „Partizan“. Najlogičnije bi bilo da sam sud u odluci o izricanju mere bezbednosti navede na koje se sportske priredbe zabrana tačno odnosi.³⁷

³⁷ Đ. Đorđević, *Zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama*, Kaznena reakcija sudova u Srbiji, Pravni fakultet, Beograd, 2011, str. 160.

Do kakvih problema u sprovođenju ove mere bezbednosti može doći, zbog nepreciznosti u njenom određivanju od strane suda, videćemo na sledećem primeru.

Primer br. 9: Presudom Višeg suda u Valjevu, K. br. 2672014 od 14. 5. 2014. godine, okrivljeni je zbog izvršenja krivičnog dela iz člana 344a KZ osuđen na uslovnu osudu tako što je utvrđena kazna zatvora u trajanju od osam meseci, koju neće izdržati ako u roku od jedne godine od dana pravnosnažnosti ove presude ne učini novo krivično delo ili ukoliko ne prekrši meru zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama, odnosno ligi i turnirima u malom fudbalu u trajanju od jedne godine od dana pravnosnažnosti presude.

Viši sud je obavestio Policijsku upravu Valjevo o presudi odmah po pravnosnažnosti (23. 5. 2014). Međutim, primećeno je da je izvršenje ovakve mere bezbednosti skoro nemoguće. Ako bi se postupilo po ovako široko definisanoj meri bezbednosti, to bi značilo da osuđeno lice treba da provede dosta veliki broj dana u prostorijama policije zato što ima veliki broj liga u malom fudbalu i ogroman broj turnira u malom fudbalu na teritoriji Srbije (seniorske, juniorske, pionirske kategorije i sl.).

Iz tog razloga PU Valjevo je dopisom tražila od sudije VS da precizira presudu na koje se utakmice odnosi presuda. Dopisom suda K. br. 26/2014. godine, od 19. 6. 2014. godine, PU Valjevo je obavestena da se mera bezbednosti odnosi na sve lige i turnire u malom fudbalu. Novim dopisom PU Valjevo je obavestila sud da je nemoguće sprovesti ovakvu meru bezbednosti i ponovo je traženo od suda da se izjasni da li se mera bezbednosti odnosi samo na ligu i turnire u malom fudbalu koji se održavaju na teritoriji grada Valjeva ili na teritoriji Srbije (što je nemoguće pratiti i sprovesti). Dopisom VS K. br. 26/2014 od 28. 7. 2014. godine, PU Valjevo je obavestena da se mera bezbednosti odnosi na sve lige u futsalu u kome se takmiče klubovi iz Valjeva u fudbalskim zonama zapadne Srbije i na turnire u malom fudbalu koji se održavaju u organizaciji FS Srbije na području Valjeva, npr. Novogodišnji turnir Grada Valjeva, i da se odnosi na seniorski uzrast učesnika kada je u pitanju kategorija učesnika.

Shodno navedenim dopisima Višeg suda u Valjevu, Policijska uprava Valjevo je sprovodila nadzor nad izrečenom merom bezbednosti. Pri tome je u periodu od 22. 11. 2014. godine do 30. 3. 2014. godine, zakazana i odigrana liga u futsalu u okviru koje se takmiče klubovi iz Valjeva. Odigrano je 10 kola, od kojih je osuđeno lice boravilo u prostoriji PU Valjevo šest dana u tokom odigravanja utakmica. Za četiri kola dostavio je opravdanje od firme za koju radi gde se navodi da je bio sprečen da izvršava meru bezbednosti u prostorijama policije??? Zanimljivo je to da je okrivljeni počeo da dostavlja „opravdanja“ o sprečenosti tek u 2015. godini i to nakon odigranog „Novogodišnjeg turnira“ u malom fudbalu, za koji mu je takođe izrečena mera bezbednosti, koji se odigravao u Valjevu od 30. 12. 2014. godine do 18. 1. 2015. godine. U tom

periodu turnir se održavao u 13 dana, kada su u određenim vremenskim intervalima odigravane utakmice (najčešće u intervalima od 11–20 časova). Osuđeni je za svih 13 dana dostavio opravdanje, i to od dve firme (jednog javnog opštinskog preduzeća i jednog privatnog preduzeća), da je radio najčešće od 8–20 časova u tim firmama, pa čak i za Novu godinu, 1. 1. 2015, u periodu od 11–20 časova, za Božić, 7. 1. 2015, od 8–20 časova, a za Srpsku novu godinu, 14. 1. 2015. godine u vremenskom intervalu od 8–20 časova. Policijska uprava Valjevo je o sprovođenju mere bezbednosti obavestila sudiju VS, sa predlogom za eventualno pokretanje postupka za opoziv uslovne osude. *Sud je odgovorio PU Valjevo pismenim dopisom da je osuđeno lice dostavilo opravdanja o razlozima neizvršenja mere bezbednosti, tako da uslovna osuda ostaje na snazi???* Ishod sprovođenja ove mere bezbednosti je taj da je osuđeno lice od 23 dana kada je trebao da boravi u prostorijama policije to izvršio u šest slučajeva, bez sudske sankcije, tako da se može postaviti pitanje svrsishodnosti ove mere bezbednosti u tom slučaju.

Nakon analize ovog primera možemo postaviti jedno pitanje: da li opravdanje koje preduzeće izda svom radniku ima veću težinu od presude Višeg suda kojom je izrečena mera bezbednosti? Potvrđan odgovor smo dobili.

Zaključak

Iz navedene analize svih predmeta Višeg suda u Valjevu koji su vođeni zbog izvršenja krivičnog dela iz člana 344a KZRS, u periodu 2010–2015. godine, možemo zaključiti, ako uzmemo u obzir da je 16 lica osuđeno na uslovne osude, da je protiv 14 lica uz primenu oportuniteta odbačena krivična prijava i da je samo jedno lice osuđeno kaznom „kućnog“ zatvora, da je kaznena politika suda blaga. Meru bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama izrekao je nadležni sud u svim osuđujućim pravnosnažnim presudama za krivično delo iz člana 344a KZ RS, i to najčešće uz uslovnu osudu i novčanu kaznu.

Sud, međutim, nakon donošenja presude, nije zainteresovan za njeno izvršenje. Iz mnogobrojnih primera vidimo da on često samostalno ne dostavlja presudu policiji koja je nadležna za praćenje sprovođenja mere bezbednosti, već to čini naknadno, po zahtevu policije. Takođe, na obaveštenja policije o neizvršavanju mera bezbednosti, sud ne reaguje, ili ih prećutno opravdava, ne ulazeći u postupak opoziva uslovne osude, odnosno vođenja novog postupka za donošenje kazne zatvora od 30 dana do tri meseca, ukoliko je učinilac krivičnog dela prethodno osuđen na kaznu zatvora, tj. „kućnog zatvora“.

Smatramo da je ovde je važno istaći da se članom 25 Nacrta zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika³⁸ uvodi novo krivično delo (član 340a Krivičnog zakonika) koje ima za cilj da se obezbedi sankcija za kršenje zabrane koju određene mere bezbednosti sadrže. Krivično delo čini lice koje prekrši zabranu utvrđenu izrečenom merom bezbednosti. Ovo rešenje je značajno bolje od postojećeg stanja, koje postoji i kod mere bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama, kod koje je u stavu 5 (ako učinilac kome je ova mera izrečena posle izdržane kazne zatvora prekrši odnosno ne ispuní navedene obaveze, sud koji je izrekao ovu meru može učiniocu izreći kaznu zatvora u trajanju od trideset dana do tri meseca) predviđeno kažnjavanje za ponašanje koje ne predstavlja krivično delo, što je u suprotnosti sa načelom legaliteta.

Na kraju ističemo mišljenje da se mera bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama često izriče samo da bi se ispunila forma, tj. zakonska odredba, a ne razmišlja se o postizanju svrhe mera bezbednosti. U svim analiziranim slučajevima određeno je minimalno trajanje mere bezbednosti (godinu dana), pri čemu se mera izriče u širokom spektru, od zabrane prisustvovanja samo utakmici dva kluba na kojoj je prethodno izvršeno krivično delo, preko zabrane prisustvovanju turniru koji traje 20 dana u periodu od 11 do 20 časova, do zabrane prisustvovanja svim utakmicama određenog kluba (u svim vrstama takmičenja – liga, kup, međunarodne utakmice, prijateljske utakmice i sl.).

Kroz mnogobrojne primere iz policijske prakse videli smo na kakve sve izazove nailazi policija u sprovođenju ove mere bezbednosti. Na ovaj način želimo da upoznamo najširu pravničku i drugu stručnu javnost sa konkretnim problemima sa kojima se suočava organ unutrašnjih poslova, prvo, zbog terminoloških nedoslednosti, tj. pravnotehničkih nedostataka odredbe o meri bezbednosti, i drugo, zbog propusta pravosudnih organa i neodgovarajućeg tumačenja te odredbe. Nasilje na sportskim priredbama može se suzbijati samo koordiniranom akcijom svih državnih organa, a osnovna pretpostavka je dobar, koherentan, tj. usklađen i primenjiv zakon.

Literatura

1. *Bilten Višeg suda u Kraljevu*, br. 3/2012, Intermex, Beograd, Autor sentence: Ivana Ratković, sudijski pomoćnik Višeg suda u Kraljevu.
2. *Bilten Apelacionog suda u Kragujevcu*, br. 1/2014, Intermex, Beograd – Autor teksta: Ljubinko Četenović, sudija Apelacionog suda u Kragujevcu.
3. Vasiljević, D; Diskreciona ovlašćenja policije, *NBP: Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 1, Beograd, 2012

³⁸ Vidi: www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php.

4. Dimovski, D., Ilić, I; Nasilje u sportu u Republici Srbiji – primer područja Višeg suda u Nišu, *NBP: Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 1/2015.
5. Đorđević, Đ; *Prekršajno pravo*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2010.
6. Đorđević, Đ; *Zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama*, Kaznena reakcija sudova u Srbiji, Pravni fakultet, Beograd, 2011.
7. Đorđević, Đ; Novi Zakon o prekršajima i novine u opštem delu prekršajnog prava, *NBP: Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 2, Beograd, 2014.
8. Đurđević, Z., Vuković, S., Radović, N; Nasilje uličnih kriminalnih grupa, *NBP: Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 1, Beograd, 2013.
9. *Zakon o prekršajima*, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 65/2013.
10. *Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama*, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 67/2003, 101/2005 – dr. zakon, 90/2007, 72/2009 – dr. zakon, 111/2009 i 104/2013 – dr. zakon)
11. *Zakon o ministarstvima*, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 44/2014, 14/2015 i 54/2015.
12. *Zakon o policiji*, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 101/2005, 63/2009 – odluka US, 92/2011 i 64/2015).
13. *Zakon o javnom redu i miru*, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 5/92, br. 53/93, br. 67/93, br. 48/94, br. 101/2005.
14. *Zakon o okupljanju građana*, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 51/92, 53/93, 67/93 i 48/94. godine
15. *Zakon o ratifikaciji evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama*, „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“, br. 9/1990.
16. *Zakon o okupljanju građana*, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 51/92, 53/93, 67/93, i 48/94, „Službeni list SRJ“, br. 21/2001 – odluka Saveznog ustavnog suda i „Službeni glasnik Republike Srbije“ br 101/2005 – dr. zakon.
17. *Krivični zakonik*, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014
18. Marković, S; Problemi sa kojima se sreće organ unutrašnjih poslova kao stranka u prekršajnom postupku, *Bezbednost*, br. 3, 2012.
19. Milidragović, D., Milić, N; Neposredna opasnost po život kao poseban uslov za upotrebu vatrenog oružja, *Bezbednost*, br. 2, 2011.
20. Nikač, Ž; *Koncept policije u zajednici i početna iskustva u Republici Srbiji*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2012.
21. Otašević, B; Urbano okruženje i nasilje u sportu, *Bezbednost*, br. 3, 2010.
22. Okiljević, O; *Normativna tehnika i metodologija stvaranja pravnih normi*, Prosveta, Beograd, 2011.

23. Stevanović, O; Modeli organizacione strukture policije za sprečavanje i suzbijanje nasilja na sportskim priredbama, *Bezbednost*, br. 1, 2012.
24. Simonović, O; Istraživanje stavova pripadnika kriminalističke policije MUP-a Republike Srbije o strateškom pristupu suzbijanja kriminala, *Bezbednost*, br. 1, 2011.

SAFETY MEASURE “BAN ON ATTENDANCE AT CERTAIN SPORTING EVENTS“ IN PRACTICE OF POLICE AND THE JUDICIARY³⁹

Sasa Markovic

Ministry of Interior of the Republic of Serbia
Valjevo Police Department

Summary: The Law Amending the Criminal Code of the Republic of Serbia of 2009 has introduced for the first time the safety measure “Ban on Attendance at Certain Sporting Events” in Serbian criminal sanctions system. Ratio legis of the legislator was efficient and intense fight against violence at sporting events. This paper will present, using the practical examples, in which way this measure is implemented, as well as what positive and negative effects are of such a legal regulation of measures directed at suppression of violence at sporting events in the Republic of Serbia. Also, we shall analyze the court decisions reached in the territory of Kolubara District from the moment when this Article of the Law came into effect until today, which delivered the safety measure of “Ban on Attendance at Certain Sporting Events”. We shall also analyze the manners of carrying out or failures to carry out certain judicial decisions due to many objective and subjective reasons. We shall particularly give a review of the actions of the police, who are in charge of monitoring the implementation of safety measures, i.e. notifying the court on the implementation of the judicial decisions, as well as of the response by the court to the notification that their final judgments are not carried out. Finally, we shall answer the question posed and conclude whether the suppression of violence at sporting events is efficient within our legal system.

Keywords: Sporting Event, Violence, Fans, Police, Criminal Offence, Misdemeanour, Safety Measure.

³⁹ The paper was written within the project: “*Crime in Serbia and State’s Reaction*”, funded and carried out by the Academy of Criminalistic and Police Studies in Belgrade, research cycle 2015–2019.